

1. A faktoring fogalma

A faktoring ügylet keretében az áru eladója halasztott fizetéssel történt eladásainak ellenértékét meghatározott összeg ellenében egy harmadik személyre, a faktorra ruházza át, aki garantálja a követelés behajtását a vevőtől.

A faktorálás lényegét tekintve követelésvásárlás, illetve eladás. Az ügyletben megtalálhatók az adás-vétel, az engedményezés és a hitel/kölcsönügyletek szabályai. A faktor a két fél közti magánjogi jogviszonyba lép be és teljesít a jogosult felé.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 2. számú mellékletének 10.2.b) pontja szerint pénzkölcsön nyújtásának minősül “a követelésnek – az adós kockázatának átvállalásával, vagy anélkül történő – megvásárlása, megelőlegezése (ideértve a faktoringot és a forfetírozást is), valamint leszámítolása, függetlenül attól, hogy a követelés esedékességének nyilvántartását és a kintlévőségek beszedését ki végzi”. A faktorálás (üzletszerű követelésvásárlás) tehát pénzkölcsön nyújtásnak tekintendő, ezért egyúttal pénzügyi szolgáltatás is, amelyet a Hpt. előírásai alapján csak pénzügyi intézmény (hitelintézet, illetve pénzügyi vállalkozás) nyújthat.

A faktoring, mint a Hpt. 3. § (1) bekezdés b) pontjába tartozó pénzügyi szolgáltatás, amely magánjogi szempontból az ellenérték fejében végzett engedményezéshez áll legközelebb (Ptk. 328.-331. §§). A Ptk. a faktoring szerződést nemcsak, hogy nem szabályozza a nevesített szerződések között, hanem a fogalmát sem említi meg semmilyen vonatkozásban sem. A faktoring ügylet lényeg – polgári jogi szempontból – az, hogy a követelés megvásárolója meghatározott összeg (a megszerzendő követelés összegénél kisebb összeg) fejében megszerzi a másik szerződő féltől annak valamely harmadik személlyel szembeni követelését. A követelést megszerző fél, a faktor megelőlegezi a követelést átruházó jogosult részére járó összeget.

A faktoring alapvető eleme az engedményezés, de emellett megjelenik benne az átruházás és a hitel elem is. (Ez utóbbi annyiban, hogy ha a követelés még nem járt le, akkor a faktorálás még döntően leszámítolási jellegű, ha már lejárt, akkor a jogosult a követelés sikeres érvényesítéséig pénzhez – kölcsönhöz – jut. Abban az esetben, ha olyan lejárt követelés átruházására kerül sor, amelynél az átruházó tovább nem felel, akkor a kölcsön elem már formailag sem jöhet számításba). Az engedményezés minden esetben meghatározó elem lesz azonban, így akkor is, ha nem kerül kiiktatásra az átruházó jogosult felelősége. A hitel/kölcsön elem a faktoring ügyletekben jelentős szereppel bír, de nem olyan jellegű, hogy önmagában minősítené az egész ügyletet egy adott típushoz tartozás szempontjából.

A faktorálás mindezek alapján a Ptk.-ban nem található meg a nevesített szerződések között, ez azonban nem zárja ki, hogy a szerződő felek önállóan hozzanak létre egy, a törvényben nem szereplő, de a nevesített szerződések alkotóelemeiből összeállított szerződésrendszert. (Ilyen szerződésre nem kizárólag a faktoring lehet példa, hiszen itt meg lehet említeni sok más között a lízingszerződések különböző típusait is).

A faktoring alanyai a követelés jogosultja, a követelés kötelezettje és a követelés megvásárolója (a faktor). A faktor szolgáltatása kiterjed – a szerződés konkrét kikötéseitől függően – a követelés megvásárlására, ennek azonnali pénzügyi teljesítésére, a követeléshez kapcsolódó pénzügyi és más nyilvántartások vezetésére, a követelés érvényesítésére, és meghatározott esetekben az ügyfél fizetéképtelensége esetén a veszteség viselésére.

A faktorálás során a jogosult az áru eladásából, vagy valamely szolgáltatás nyújtásából keletkező pénzkövetelését ruházza át a faktorra a követelés – faktordíjjal és költségekkel csökkentett összegben történő – azonnali kiegyenlítése ellenében.

A faktorálási szerződésben meg kell határozni:

- a megvásárolandó követelés összegét,
- a vásárlás határidejét, és a faktor mérlegelési jogát,
- a vételár meghatározását és kifizetésének idejét és módját,
- az eladó és a faktor felelősségét,
- a biztosítékokat (az eladó készfizető kezessége, óvadék, felhatalmazás azonnali beszedési megbízásra, az eladó vagyontárgyain elidegenítési és terhelési tilalom),
- tájékoztatási kötelezettség tartalmát.

A faktor saját üzletszabályzatában meghatározhatja, hogy milyen típusú követeléseket vásárol meg. Elhatárolási szempont lehet, hogy

- egyedi követeléseket (ez a gyakoribb), vagy egész követeléscsoportokat,
- éven belüli, vagy éven túli esedékességű követeléseket
- belföldi, vagy külföldi követeléseket,
- forint, vagy deviza követeléseket

vásárol meg. Mindezeket túl a faktorcégek áruszállításból, vagy szolgáltatásnyújtásból eredő, nem vitatott, nem peresített, és nem elévült, valamint igazolt teljesítésen alapuló követeléseket szoktak faktorálni. A teljesítés megfelelően számlával, szállító- vagy fuvarlevéllel, a kötelezett átvételi elismervényével, illetve a tartozást elismerő nyilatkozatával igazolható.

Az ügylet átruházási eleme szempontjából annak dologi vonatkozásai esetünkben elhanyagolhatóak, lényegi vetülete a követelés átruházásának van. Itt az tekinthető meghatározónak, hogy főszabályként a követelések átruházhatóak. Az átruházhatóság alól kivételt csak azok a követelések jelentenek, amelyek nem engedményezhetők, vagyis nem faktorálhatók azok a követelések, amelyek a jogosult személyéhez kötődnek, illetve amelyek engedményezését a jogszabály kizárja.

2. A faktorálás feltételei

A követelés megvásárolhatósága függ a kötelezett, illetve a jogosult fizetőképességétől, pénzforgalmának nagyságától, és fizetési fegyelmétől. Ezek a faktor ügyfélminősítési eljárás keretében vizsgálja.

A követelést átruházó jogosult felelőségéről elmondható, hogy az átruházó, hacsak felelősségét a követelést megszerző faktor jóváhagyásával ki nem zárja, az eredeti kötelezett teljesítésért, a faktorálásért kapott összeg erejéig kezesként felel, mégpedig az eredeti kötelezett fizetése megtagadásának okától függetlenül.

A követelés megvásárolhatóságát tehát a jogosult fizetőképessége abban az esetben befolyásolja, ha a jogosult a faktorral szemben a kötelezett teljesítésért – a kötelezett szolgáltatásának teljes összege erejéig – készfizető kezesként felel. Lehetséges azonban olyan megoldás is, hogy a jogosult készfizető kezességvállalását nem kötik ki, illetve kizárják a szerződésben, és ebben az esetben az ő fizetőképessége nem is befolyásolja az ügylet megvalósíthatóságát.

3. A faktor és a kötelezett viszonya

A kötelezett értesítése a faktorálás kulcspontja, enélkül nem működhet az ügylet. A kötelezett értesítése a faktorálásáról a jogosult feladata, és ennek megtörténtéről hitelt érdemlő módon köteles a faktort tájékoztatni. Az értesítés megtörténte nélkül ugyanis a kötelezett nem is tud a jogosult helyett a faktor részére teljesíteni. Az értesítés során a jogosult köteles a kötelezettet részletesen tájékoztatni minden olyan új körülményről (faktor személye, adatai, bankszámlája), amely a kötelezett szerződészerű teljesítéséhez szükséges.

A faktorálás, az alanyváltozást kivéve az eredeti szerződést nem változtatja meg, a szerződés további módosítására csak a kötelezett beleegyezésével van lehetőség. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a követelést átvállaló faktor a követelést átruházó eredeti jogosult helyébe lép és ezzel rá szállnak a törvény erejénél fogva a követelés

biztosítékai, így a Ptk. által külön kiemelt kezesség és zálogjog, illetve minden más, az eredeti szerződésben kikötött biztosíték is.

4. A faktorálás díja

A faktorálás díjának meghatározásakor problémát jelenthet, hogy mi az amit ilyen esetekben jogszerűen fel lehet díjként számolni. A faktorálás díja a követelést megvásárló faktor által fizetett összeg (amely kisebb mint az átruházott követelés összege) és az átruházott követelés összegének különbözete.

A faktorálási díj a faktor által a követelés megvásárlásakor felszámított díjat jelenti, amely két részből áll. Az egyik rész az úgynevezett faktordíj, a másik pedig a megvásárolt követelés összege után felszámított egyszeri kezelési költség. (A faktorálás díja esetlegesen más költségeket is magában foglalhat). A faktordíj lényegében nem más, mint egy, a követelés kiegyenlítésének idejére számított diszkontkamat összege. Ennek megfelelően a faktordíj meghatározása az alábbi képlet alapján történhet:

$$D = \frac{K * kl}{360 * 100} * n$$

ahol

D = faktordíj

K = a követelés összege

kl = az alkalmazott kamatláb

n = a fizetési határidőig hátralévő napok száma

A faktorálási díj mindkét összetevőjének (faktordíj, illetve kezelési költség) megfizetése a követelés megvásárlásakor történik úgy, hogy a követelés ellenértékéből a faktor levonja a faktorálási díjat és a fennmaradó összeg kerül a jogosult részére kifizetésre.

5. A faktoring ügylet lebonyolítása

A faktorálás keretében a faktor – belső szabályzatai alapján – minősíti és értékeli az ügylet szereplőit, bekéri a szükséges dokumentumokat, előkészíti a szerződéskötést, és gondoskodik a folyósításról. Az ügylet lebonyolítása az alábbiak szerint történik:

- a jogosult benyújtja a faktorálási kérelmét,
- a faktor a kérelmet befogadja,
- a faktor döntéshozó szerve döntést hoz a kérelem elfogadásáról vagy elutasításáról,
- pozitív döntés esetén sor kerül a szerződéskötésre,
- végül a követelés a faktordíjjal és a kezelési költséggel csökkentett összegének kifizetése a jogosult részére.

A faktorálási kérelemhez egyidejűleg csatolni kell:

- a faktorálandó követelés alapjául szolgáló szerződést,
- a teljesítésről szóló számlát,
- a teljesítést igazoló okmányokat,
- a kötelezett tartozást elismerő nyilatkozatát (ha van).

Ezek a dokumentumok teszik lehetővé a faktor számára, hogy meggyőződjön az általa megvásárolandó követelés részleteiről, amelyek alapján döntést tud hozni a követelés megvásárlásáról. A faktor a döntés előtt megvizsgálja a faktorálandó követelés dokumentumainak formai és tartalmi megfelelőségét, valamint a kötelezett, illetve a jogosult gazdálkodási, pénzügyi helyzetét. A számla esetében vizsgálni kell a formai követelmények meglétét, különös tekintettel a számvitelről szóló, valamint az általános forgalmi adóról szóló törvény, illetve az adózásról szóló más jogszabályok előírásaira.

A faktorálási szerződés megkötésére tehát a jogosult és a faktor között kerül sor. Ha a jogosult készfizető kezességvállalását is kikötötték a szerződésben, akkor azt a könnyebb érvényesíthetőség érdekében érdemes közokirati formában megkötni.

A jogosult készfizető kezessége mellett a faktor kikötheti, hogy a kötelezett adjon egy a bankszámláival szemben azonnali beszedési megbízásra vonatkozó felhatalmazó nyilatkozatot a faktor részére. E nyilatkozat aláírása (egyúttal a kötelezett beleegyezése) a faktorálási szerződés hatályba lépésének feltétele lehet.

A követelés megszerzése esetén a faktor vállalja és ellátja a követelés további nyilvántartását és a követelés érvényesítését a jogosult helyett.

6. A faktoring ügylet lezárása

Az ügylet lezárására a kötelezett által végrehajtott pénzügyi teljesítést követően kerül sor. A faktorált követelés kötelezett általi megfizetése, szerződésszerű teljesítése esetén a faktor elkészíti a faktorálási szerződéssel kapcsolatos elszámolást és erről értesíti a jogosultat.

Amennyiben a számla esedékességekor a kötelezett nem teljesít, a szerződésben kikötött biztosítékok érvényesítésére kerül sor, feltéve, ha a faktor nem úgy vállalta a követelés megvásárlását, hogy az esetleges kötelezetti nem teljesítés esetén a felelősséget kizárólag saját maga viseli és nem háríthatja vissza a jogosultra.

Ha a faktort a kötelezett a bankszámlái ellen azonnali beszedési megbízásra hatalmazta fel, akkor a faktor először ennek érvényesítésével próbálhatja meg követelését érvényesíteni. Ennek eredménytelensége esetén – ha a szerződés lehetőséget ad rá – a követelést a jogosulttal, mint készfizető kezessel szemben érvényesítheti.